

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. balandžio 23 d.*

Sujungtose bylose C-261/07 ir C-299/07

dėl *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* (Belgija) 2007 m. gegužės 24 d. ir birželio 21 d. Sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2007 m. birželio 1 ir 27 d., pagal EB 234 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinius sprendimus bylose

VTB-VAB NV (C-261/07)

prieš

Total Belgium NV

ir

Galatea BVBA (C-299/07)

* Proceso kalba: olandų.

prieš

Sanoma Magazines Belgium NV,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai A. Tizzano (pranešėjas),
A. Borg Barthet, E. Levits ir J.-J. Kasel,

generalinė advokatė V. Trstenjak,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. birželio 18 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *VTB-VAB NV*, atstovaujamos *advocaten* L. Eliaerts ir B. Gregoir,

— *Total Belgium NV*, atstovaujamos *advocaat* J. Stuyck,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinius sprendimus pateikti dėl 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“) (OL L 149, p. 22; toliau – direktyva) 49 straipsnio išaiškinimo.

- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant dvi bylas, pirmoji – *VTB-VAB NV* (toliau – *VTB*) ir *Total Belgium NV* (toliau – *Total Belgium*), antroji – *Galatea BVBA* (toliau – *Galatea*) ir *Sanoma Magazines Belgium NV* (toliau – *Sanoma*), dėl *VTB* ir *Galatea* požiūriu nesąžiningos *Total Belgium* ir *Sanoma* komercinės veiklos.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Direktyvos 5, 6, 11 ir 17 konstatuojamose dalyse nurodyta:

- „5) <...> kliūtys laisvam paslaugų ir prekių judėjimui tarp valstybių arba įsisteigimo laisvei <...> turėtų būti pašalintos. Šias kliūtis galima pašalinti tik Bendrijos lygiu nustatant vienodas taisykles, numatančias aukštą vartotojų apsaugos lygį, ir Bendrijos lygiu patikslinus kai kurias teises sąvokas tiek, kiek būtina tinkamam vidaus rinkos veikimui bei teisinio saugumo reikalavimo įvykdymui.
- 6) Ši direktyva suderina valstybių narių įstatymus dėl nesąžiningos komercinės veiklos, įskaitant nesąžiningą reklamą, tiesiogiai pažeidžiančią vartotojų ekonominius interesus, ir tuo pačiu netiesiogiai – teisėtų konkurentų ekonominius interesus. <...>
- 11) Aukštas konvergencijos lygis, pasiektas šia direktyva suderinus nacionalines nuostatas, sukuria bendrą aukštą vartotojų apsaugos lygį. Ši direktyva nustato vieningą bendrą nesąžiningos komercinės veiklos, iškreipiančios vartotojų ekonominių elgesį, draudimą. Ji taip pat nustato taisykles dėl šiuo metu Bendrijos lygiu nereglamentuojamos agresyvios komercinės veiklos.

- 17) Siekiant didesnio teisinio saugumo, pageidautina, kad būtų apibrėžta tokia komercinė veikla, kuri yra nesąžininga bet kuriomis aplinkybėmis. Todėl I priede pateikiamas išsamus visos tokios veiklos sąrašas. Tai yra vienintelė komercinė veikla, kurią galima laikyti nesąžininga nevertinant kiekvieno konkretaus atvejo, kaip numato šios direktyvos 5–9 straipsnio nuostatos. Sąrašą galima keisti tik peržiūrint šią direktyvą.“ (Pataisytas vertimas)

4 Direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas yra padėti tinkamai veikti vidaus rinkai ir pasiekti aukštą vartotojų apsaugos lygį suderinant valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus dėl nesąžiningos komercinės veiklos, kenkiančios vartotojų ekonominiams interesams.“

5 Direktyvos 2 straipsnyje numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

d) „įmonių komercinė veikla vartotojų atžvilgiu“ (toliau – komercinė veikla) – bet kuris prekybininko atliekamas veiksmas, neveikimas, elgesys arba pareiškimas,

komercinis pranešimas, įskaitant reklamą ir rinkodarą, tiesiogiai susijęs su produkto pirkimo skatinimu, pardavimu arba tiekimu vartotojams;

<...>“ (Pataisytas vertimas)

6 Direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva taikoma nesąžiningai įmonių komercinei veiklai vartotojų atžvilgiu, kaip nustatyta šios direktyvos 5 straipsnyje, prieš ir po komercinio sandorio dėl produkto sudarymo bei jo metu.“

7 Pagal direktyvos 4 straipsnį:

„Valstybės narės dėl šia direktyva derinamai sričiai priskiriamų priežasčių neapriboja nei laisvės teikti paslaugas, nei laisvo prekių judėjimo.“

8 Direktyvos 5 straipsnyje „Nesąžiningos komercinės veiklos draudimas“ nustatyta:

„1. Nesąžininga komercinė veikla draudžiama.

2. Komeracinė veikla yra nesąžininga, jeigu:

a) prieštarauja profesinio atidumo reikalavimams

ir

b) iš esmės iškreipia arba gali iš esmės iškreipti vidutinio vartotojo, kurį produktas pasiekia arba kuriam yra skirtas, arba, kai komercinė veikla nukreipta į tam tikrą vartotojų grupę, vidutinio grupės nario ekonominę elgesį siūlomo produkto atžvilgiu.

3. Komeracinė veikla, kuri gali iš esmės iškreipti ekonominę elgesį tik aiškiai identifikuojamos grupės vartotojų, kurie dėl savo proto arba fizinės negalios, amžiaus arba patiklumo yra tokios praktikos arba peršamo produkto ypač lengvai pažeidžiami tokiu būdu, kurį galima pagrįstai tikėtis prekybininką iš anksto numačius, vertinama vidutinio tos grupės nario atžvilgiu. Tai nepažeidžia bendros ir teisėtos reklamos praktikos naudoti perdėtus pareiškimus arba pareiškimus, kurių nereikia suprasti tiesiogine prasme.

4. Visų pirma nesąžininga komercinė veikla yra ta, kuri:

a) yra klaidinanti, kaip nurodyta šios direktyvos 6 ir 7 straipsniuose,

arba

b) yra agresyvi, kaip nurodyta šios direktyvos 8 ir 9 straipsniuose.

5. Tokios komercinės veiklos, kuri bet kuriomis aplinkybėmis laikoma nesąžininga, sąrašas pateikiamas I priede. Tas pats sąrašas galioja visose valstybėse narėse, ir jį galima keisti tik peržiūrint šią direktyvą.“

9 Direktyvos 6 straipsnyje „Klaidinantys veiksmai“ nustatyta:

„1. Klaidinančia laikoma komercinė veikla, kurioje yra apgaulingos informacijos, ir dėl to ji yra neteisinga, arba kuri bet kuriuo būdu, įskaitant bendrą pristatymą, apgaulinėja arba gali apgauti vidutinį vartotoją, nors informacija ir yra faktiškai tiksli, vieno arba kelių toliau išvardintų elementų atžvilgiu, ir bet kuriuo atveju skatina arba gali paskatinti jį priimti tokį sprendimą dėl sandorio, kurio jis kitomis aplinkybėmis nebūtų priėmęs:

a) produkto egzistavimas arba pobūdis;

b) pagrindinės produkto savybės, tokios kaip prieinamumas, naudingumas, pavojingumas, atlikimas, sudėtis, priedai, pagalba pirkėjui produktą išsigijus ir skundų nagrinėjimas, pagaminimo ar pateikimo metodas ir data, pristatymas, tinkamumas skirtam tikslui, panaudojimas, kiekis, techninės sąlygos, geografinė arba komercinė

kilmė, rezultatai, kurių galima tikėtis jų naudojant, arba produkto bandymų arba patikrinimų rezultatai ir esminiai bruožai;

- c) prekybininko įsipareigojimų apimtis, komercinės veiklos motyvai ir prekybos proceso pobūdis, bet koks pareiškimas arba simbolis, susiję su prekybininko arba produkto tiesioginiu arba netiesioginiu rėmimu arba patvirtinimu;

- d) kaina arba metodas, kuriuo ji apskaičiuojama, ar konkretaus kainos pranašumo buvimas;

- e) paslaugų, dalių, keitimo arba taisymo poreikis;

- f) prekybininko arba jo atstovo pobūdis, požymiai ir teisės, t. y. jo tapatybė ir turtas, jo kvalifikacija, statusas, patvirtinimas, priklausomybė arba ryšys, pramoninių, komercinių ar intelektinių teisių nuosavybė arba jo apdovanojimai ir pasižymėjimai;

- g) vartotojo teisės, įskaitant teisę reikalauti pakeitimo ar kompensacijos pagal 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, p. 12), arba rizika, su kuria jis gali susidurti.

2. Komerčinė veikla taip pat laikoma klaidinančia, jeigu ji realiomis sąlygomis, atsižvelgiant į visas jos savybes ir aplinkybes, skatina arba gali paskatinti vidutinį vartotoją priimti tokį sprendimą dėl sandorio, kurio jis kitomis aplinkybėmis nebūtų priėmęs, ir ji apima:

a) bet kokią prekybą produktu, įskaitant lyginamąją reklamą, kuri painioja su bet kokiais kitais produktais, prekių ženklais, firmos vardais ar kitais konkurento skiriamaisiais ženklais;

b) prekybininko įsipareigojimų, esančių elgesio kodeksuose, kurių prekybininkas įsipareigojo laikytis, nesilaikymą, jeigu:

i) įsipareigojimas nėra tik siekiamybė, o yra tvirtas, ir jį galima patikrinti,

ir

ii) prekybininkas komercinėje veikloje nurodo, jog yra saistomas kodekso.“

10 Direktyvos 7 straipsnyje „Klaidinantis informacijos neatskleidimas“ numatyta:

„1. Komercinė veikla laikoma klaidinančia, jeigu toje faktinėje situacijoje, atsižvelgiant į visus jos ypatumus ir aplinkybes bei komunikacijos priemonių ribotumą, ją vykdant neatskleidžiama esminė informacija, kuri vidutiniam vartotojui reikalinga tam, kad jis toje situacijoje galėtų priimti informacija paremtą sprendimą dėl sandorio, ir tuo vidutinis vartotojas skatinamas arba gali būti paskatintas priimti tokį sprendimą dėl sandorio, kurio jis kitomis aplinkybėmis nebūtų priėmęs.

2. Klaidinančiu informacijos neatskleidimu, atsižvelgiant į 1 dalyje numatytus klausimus, taip pat laikomas prekybininko vykdomas 1 dalyje nurodytos esminės informacijos nuslėpimas arba jos pateikimas neaiškiai, neįskaitomai, dviprasmiškai ar ne laiku arba komercinės veiklos komercinio tikslo, jeigu jis neaiškus iš konteksto, nenurodymas, ir kai dėl to abiem atvejais vidutinis vartotojas paskatinamas arba gali būti paskatintas priimti tokį sprendimą dėl sandorio, kurio kitomis aplinkybėmis jis nebūtų priėmęs.

3. Jeigu komercinei veiklai perduoti naudojamos komunikacijos priemonės yra ribotos apimties arba laiko prasme, tai, sprendžiant, ar informacija buvo neatskleista, turi būti atsižvelgiama į šį ribotumą bei bet kokias kitas priemones, kurių prekybininkas ėmėsi tam, kad informacija būtų prieinama vartotojams kitais būdais.

4. Jeigu neaišku iš konteksto, kvietimo pirkti atveju esmine laikoma ši informacija:

- a) pagrindinės produkto charakteristikos tiek, kiek tikslinga komunikacijos priemonių ir produkto atžvilgiu;

- b) prekybininko adresas ir jo tapatybę nustatantys duomenys, t. y. vardas ar pavadinimas, kuris nurodomas prekiaujant, ir, jei tai reikalinga, prekybininko, kurio vardu jis veikia, adresas ir tapatybę nustatantys duomenys;

- c) kaina, į kurią įskaičiuoti mokesčiai, arba, jeigu dėl produkto pobūdžio ši kaina pagrįstai negali būti apskaičiuota iš anksto, metodas, kuriuo ši kaina apskaičiuojama, taip pat, jeigu tai reikalinga, visi papildomi mokesčiai už krovinių vežimą, pristatymo arba pašto išlaidos arba, jeigu šie mokesčiai dėl pagrįstų priežasčių negali būti apskaičiuoti iš anksto, informacija apie tai, kad gali tekti mokėti tokius papildomus mokesčius;

- d) apmokėjimo, pristatymo, vykdymo ir skundų nagrinėjimo tvarka, jeigu ji skiriasi nuo profesinio atidumo reikalavimų;

- e) jeigu suteikiama teisė atsisakyti produktų ir nutraukti sandorius – informacija apie tokią teisę.

5. Bendrijos teisės nustatyti informaciniai reikalavimai dėl komercinio pranešimo, įskaitant reklamą arba prekybą, kurių neišsamus sąrašas pateikiamas II priede, laikomi esminiais.“

11 Direktyvos 8 straipsnyje „Agresyvi komercinė veikla“ numatyta:

„Komerinė veikla laikoma agresyvia, jeigu toje faktinėje situacijoje, atsižvelgiant į visus jos ypatumus ir aplinkybes, ji priekabiavimu, prievarta, įskaitant fizinės jėgos panaudojimą arba pernelyg didelę įtaką, labai apriboja arba gali labai apriboti vidutinio vartotojo pasirinkimo laisvę arba elgesį produkto atžvilgiu, ir tuo vidutinis vartotojas skatinamas arba gali būti paskatintas priimti tokį sprendimą dėl sandorio, kurio jis kitomis aplinkybėmis nebūtų priėmęs.“ (Pataisytas vertimas)

12 Direktyvos 9 straipsnyje „Priekabiavimo, prievartos arba pernelyg didelės įtakos naudojimas“ nustatyta:

„Nustatant, ar komercinėje veikloje naudojamas priekabiavimas, prievarta arba pernelyg didelė įtaka, atsižvelgiama į:

- a) jo laiką, vietą, pobūdį arba atkaklumą;
- b) grasinančios arba užgaulios kalbos arba elgesio naudojimą;
- c) prekybininko naudojimąsi bet kokia konkrečia nelaime arba aplinkybėmis, kurios gali įtakoti vartotojo sprendimą, apie kurias prekybininkas žino, siekiant įtakoti vartotojo sprendimą produkto atžvilgiu;

d) bet kokias sunkinančias arba neproporcingas sutartyje nenumatytas kliūtis, kurias prekybininkas nustato, jeigu vartotojas nori pasinaudoti sutartyje numatytomis savo teisėmis, įskaitant teises nutraukti sutartį arba pasirinkti kitą produktą ar prekybininką;

e) bet koki grąsinimą imtis veiksmų, kurių teisėtai negali būti imamasi.“

13 Galiausiai direktyvos 19 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję iki 2007 m. birželio 12 d., įgyvendina šią direktyvą. <...>

Šias priemones jos pradeda taikyti iki 2007 m. gruodžio 12 dienos.“

Nacionalinės teisės aktai

- 14 1991 m. liepos 14 d. Įstatymo dėl komercinės veiklos ir vartotojų informavimo bei apsaugos (*Moniteur belge*, 1991 m. rugpjūčio 29 d.; toliau – 1991 m. Įstatymas) 54 straipsnyje nustatyta:

„Susietas pasiūlymas šio straipsnio prasme yra tuomet, kai atlygintinas ar neatlygintinas prekių, paslaugų, bet kokios kitos naudos gavimas arba galimybė jas gauti yra susiję su kitų prekių arba paslaugų, net identiškų, gavimu.

Išskyrus toliau nustatytas išimtis, draudžiamas bet koks susietas pardavėjo pasiūlymas vartotojui. Taip pat draudžiamas bet koks susietas kelių tuo pačiu tikslu veikiančių pardavėjų pasiūlymas vartotojui.“

- 15 Įstatymo 55–57 straipsniuose nustatytos tam tikros šio draudimo išimtys.

- 16 1991 m. Įstatymo 55 straipsnyje nustatyta:

„Už bendrą kainą galima teikti šiuos susietus pasiūlymus:

- 1) visumą sudarančių prekių arba paslaugų;

kompetentingų ministrų arba finansų ministro siūlymu Karalius gali apibrėžti visumą sudarančias finansų sektoriuje teikiamas paslaugas;

2) identiškų prekių ir paslaugų, jeigu:

- a) kiekvieną prekę ir kiekvieną paslaugą galima įsigyti atskirai už jų įprastą kainą toje pačioje vietoje;
- b) pirkėjas aiškiai informuojamas apie šią galimybę ir apie kiekvieno produkto ir kiekvienos paslaugos pardavimo kainą atskirai;
- c) pirkėjui siūloma galima prekių arba paslaugų visumos kainos nuolaida neviršija trečdaliao jų bendros kainos“.

17 Pagal 1991 m. Įstatymo 56 straipsnį:

„Kartu su pagrindine preke ar paslauga leidžiama neatlygintinai siūlyti:

- 1) pagrindinės prekės priedus, specialiai jos gamintojo pritaikytus šiai prekei ir tiekiamus kartu su ja tam, kad būtų galima išplėsti arba palengvinti jos naudojimą;

- 2) pakuotę arba talpas, naudojamas prekių apsaugai ir laikymui, atsižvelgiant į šių prekių pobūdį ir vertę;

- 3) prekybos srityje įprastas smulkias prekes ir paslaugas bei parduotų prekių tiekimą, montavimą, kontrolę bei priežiūrą;

- 4) pagrindinės prekės gamintojo arba platintojo asortimento mėginius, jei jie siūlomi griežtai reikalaujamais kiekiais arba dydžiais siekiant leisti įvertinti prekės savybes;

- 5) spalvotus paveikslėlius, lipdukus ir kitus mažaverčius spaudinius;

- 6) bilietus, suteikiančius teisę dalyvauti įstatymais leidžiamose loterijose;

- 7) daiktus su nenutrinamais ir aiškiai matomais reklaminiais užrašais, kurių negalima nusipirkti, su sąlyga, kad juos siūlančio subjekto sumokėta įsigijimo kaina neviršija 5 % pagrindinės prekės arba paslaugos, su kuria jie susieti, pardavimo kainos.“

18 Galiausiai 1991 m. Įstatymo 57 straipsnyje nustatyta:

„Kartu su pagrindine preke ar paslauga taip pat leidžiama neatlygintinai siūlyti:

- 1) teisę įsigyti identišką prekę arba paslaugą, jeigu šio pirkimo kaina neviršija 55 straipsnio 2 punkte nustatyto procentinio dydžio;
- 2) teisę gauti 56 straipsnio 5 ir 6 punktuose nurodytą naudą;
- 3) išimtinę teisę į nuolaidą grynaisiais pinigais, jeigu:
 - a) nurodyta ja suteikiama grynųjų pinigų suma;
 - b) prekių pardavimo arba paslaugų teikimo vietoje aiškiai nurodyti siūlomos nuolaidos procentinis dydis arba svarba ir prekės arba paslaugos, kurių įsigijimas leidžia įgyti teisę;
- 4) dokumentais įformintą teisę įsigijus tam tikrą prekių arba paslaugų kiekį gauti dovaną ar nuolaidą įsigyjant panašią prekę ar paslaugą su sąlyga, kad tokią naudą suteiks tas pats pardavėjas ir ji neviršys trečdaliao prieš tai įsigytų prekių ar paslaugų kainos.

Dokumentuose turi būti nurodyta galima jų galiojimo trukmė bei pasiūlymo sąlygos.

Pardavėjui nutraukus savo pasiūlymą, vartotojas turi gauti siūlomą naudą *prorata* už ankstesnius pirkinius.“

- 19 2007 m. birželio 5 d. Belgijos Karalystė priėmė 1991 m. liepos 14 d. Įstatymo dėl komercinės veiklos ir vartotojų informavimo bei apsaugos pakeitimo įstatymą (*Moniteur belge*, 2007 m. birželio 21 d., p. 34272; toliau – 2007 m. birželio 5 d. Įstatymas), kuriuo, remiantis jo 1 straipsniu, buvo perkeltos direktyvos nuostatos.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-261/07

- 20 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nuo 2007 m. sausio 15 d. *Total Belgium*, *Total* įmonių grupės filialas, prekiaujantis degalais degalinėse, vartotojams, turintiems *Total Club* korteles, už kiekvieną mažiausiai 25 l degalų įpylimą į automobilį arba mažiausiai 10 l degalų įpylimą į mopedą siūlo neatlygintinas avarines paslaugas trijų savaitių laikotarpiu.

- 21 2007 m. vasario 5 d. *VTB*, avarines paslaugas teikianti bendrovė, paprašė *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* (Antverpeno komercinių bylų teismas) įpareigoti *Total Belgium* nutraukti šią komercinę veiklą tiek, kiek ją sudarė, be kita ko, pagal 1991 m. Įstatymo 54 straipsnį draudžiamas susietas pasiūlymas.
- 22 Esant šioms aplinkybėms, *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar <...> direktyva <...> draudžia tokią nacionalinės teisės nuostatą kaip (1991 m.) Įstatymo 54 straipsnis, kuris, išskyrus jo baigtiniame sąraše išvardytus atvejus, draudžia bet kokią pardavėjo susietą pasiūlymą vartotojui, įskaitant pasiūlymą, kai prekė, kurią turi pirkti vartotojas, susiejama su neatlygintina paslauga, kurios gavimas priklauso nuo prekės pirkimo, neatsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, ypač neatsižvelgiant į įtaką, kurią konkretus pasiūlymas gali turėti vidutiniam vartotojui, ir į tai, ar šis pasiūlymas konkrečiomis aplinkybėmis gali būti laikomas prieštaraujančiu profesinio atidumo pareigai ir sąžiningos prekybos papročiams?“

Byla C-299/07

- 23 Pagrindinės bylos šalys – *Galatea*, bendrovė, turinti apatinio trikotažo parduotuvę Schotene (Belgija), ir *Sanoma*, Suomijos įmonių grupės *Sanoma* filialas, leidžiantis daug periodinių leidinių, įskaitant savaitinį žurnalą *Flair*.
- 24 Prie 2007 m. kovo 13 d. *Flair* numerio buvo pridėtas priedas, kuriuo suteikiama teisė nuo 2007 m. kovo 13 d. iki gegužės 15 d. pasinaudoti 15–25 nuolaida % tam tikroms apatinio trikotažo parduotuvėse Flandrijos regione parduodamoms prekėms.

25 2007 m. kovo 22 d. *Galatea* pateikė *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* ieškinį dėl nurodytos komercinės veiklos nutraukimo, tvirtindama, kad *Sanoma*, be kita ko, pažeidė 1991 m. Įstatymo 54 straipsnį.

26 Šiomis aplinkybėmis *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar EB 49 straipsnis dėl laisvo paslaugų judėjimo ir <...> direktyva <...> draudžia tokią nacionalinės teisės nuostatą kaip (1991 m.) Įstatymo 54 straipsnis, kuri, išskyrus įstatymo baigtiniame sąraše išvardytus atvejus, draudžia bet kokią susietą sandorį, kurį pardavėjas siūlo vartotojui ir kurio atveju atlygintinas arba nemokamas prekių, paslaugų, galimų lengvatų ar kuponų, suteikiančių jį teisę, gavimas susiejamas su kitų, net tokių pačių, prekių ar paslaugų įsigijimu, neatsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, ypač neatsižvelgiant į įtaką, kurią konkretus pasiūlymas gali turėti vidutiniam vartotojui, ir į tai, ar šis pasiūlymas konkrečiomis aplinkybėmis gali būti laikomas prieštaraujančiu profesinei atidumo pareigai ir sąžiningos prekybos papročiams?“

27 2007 m. rugpjūčio 29 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-261/07 ir C-299/07 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys bei priimtas bendras sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo dviem klausimais iš esmės klausia, ar direktyvą reikia aiškinti taip, kad ja draudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, koks yra 1991 m. Įstatymo 54 straipsnis, kuriame, išskyrus tam tikras išimtis ir neatsižvelgiant į specifines bylos aplinkybes, įtvirtinamas bendrasis pardavėjo susietų pasiūlymų vartotojui draudimo principas.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą byloje C-261/07

- 29 VTB ginčija sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą, motyvuodama tuo, kad šis prašymas pateiktas dėl direktyvos, kurios perkėlimo terminas 2007 m. gruodžio 12 d. dar nebuvo pasibaigęs minėto prašymo pateikimo dieną, t. y. 2007 gegužės 24 d., aiškinimo.
- 30 Dėl tų pačių priežasčių ir aiškiai nesiremdamos prieštaravimu dėl nepriimtumo Belgijos ir Ispanijos vyriausybės mano, kad direktyva netaikytina pagrindinėje byloje. Ispanijos vyriausybės nuomone, teisėjas negali taikyti nacionalinės teisės nuostatos direktyvos pažeidimo atveju, kol nesibaigė jos perkėlimo terminas.
- 31 Tačiau į šiuos argumentus negali būti atsižvelgiama.
- 32 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams bendradarbiaujant pagal ES 234 straipsnį tik nacionalinis teismas, nagrinėjantis bylą ir turintis priimti būsimą sprendimą, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, turi įvertinti ir prejudicinio sprendimo reikalingumą savo sprendimui priimti, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl jeigu pateikti nacionalinių teismų klausimai susiję su Bendrijos teisės nuostatos aiškinimu, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą (be kita ko, žr. 2001 m. kovo 13 d. Sprendimo *PreussenElektra*, C-379/98, Rink. p. I-2099, 38 punktą; 2003 m. gegužės 22 d. Sprendimo *Korhonen ir kt.*, C-18/01, Rink. p. I-5321, 19 punktą ir 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Asemfó*, C-295/05, Rink. p. I-2999, 30 punktą).
- 33 Iš to išplaukia, kad nacionalinio teismo pateiktų prejudicinių klausimų svarbos prezumpcija gali būti paneigiama tik išimtiniais atvejais, būtent jei akivaizdu, kad prašomas šiuose klausimuose nurodytų Bendrijos teisės normų išaiškinimas nesusijęs

su pagrindinės bylos faktais arba dalyku (be kita ko, žr. 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Bosman*, C-415/93, Rink. p. I-4921, 61 punktą ir 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Prancūzų bendruomenės vyriausybė ir Valonijos vyriausybė*, C-212/06, Rink. p. I-1683, 29 punktą).

34 Šiuo atveju reikia konstatuoti, kad nėra akivaizdu, jog šis prejudicinis klausimas nėra svarbus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui priimant sprendimą.

35 Iš tikrųjų, viena vertus, pagal nusistovėjusią teismo praktiką ne tik nacionalinės teisės nuostatos, kurios turi aiškų tikslą perkelti direktyvą, bet ir nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos anksčiau galiojusios nacionalinės teisės nuostatos, galinčios užtikrinti nacionalinės teisės atitikimą šiai direktyvai, gali būti laikomos patenkančiomis į jos taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Cordero Alonso*, C-81/05, Rink. p. I-7569, 29 punktą).

36 Kadangi pagrindinėje byloje 2007 m. birželio 5 d. Įstatymas, kuriuo pakeičiamas 1991 m. Įstatymas ir formaliai perkeliama direktyva, priimtas vėliau, negu atsirado pagrindinės bylos aplinkybės ir buvo priimtas sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, lieka tik konstatuoti, kaip matyti iš šio sprendimo ir kaip pripažino Belgijos vyriausybė per posėdį, kad ginčijamos 1991 m. Įstatymo 54–57 straipsniuose išdėstytos nuostatos, t. y. įtvirtinančios bendrąjį susietų pasiūlymų draudimą ir numatančios tam tikras šio principo išimtis, nebuvo nei panaikintos, nei pakeistos 2007 m. birželio 5 d. Įstatymu.

37 Kitaip tariant, ir pagrindinės bylos aplinkybių atsiradimo, ir sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo momentu šias ankstesnes nuostatas nacionalinės valdžios institucijos laikė galinčiomis užtikrinti direktyvos perkėlimą nuo jos įsigaliojimo dienos, t. y. 2005 m. birželio 12 d., ir todėl patenkančiomis į jos taikymo sritį.

- 38 Kita vertus, bet koku atveju iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad per direktyvai perkelti nustatytą terminą valstybės narės, kurioms skirta ši direktyva, privalo susilaikyti nuo nuostatų, kurios gali rimtai trukdyti pasiekti šioje direktyvoje nurodytą rezultatą, priėmimo (1997 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96, Rink. p. I-7411, 45 punktas; 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimo *ATRAL*, C-14/02, Rink. p. I-4431, 58 punktas ir 2005 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Mangold*, C-144/04, Rink. p. I-9981, 67 punktas).
- 39 Šiuo klausimu Teismas turėjo progą nustatyti, kad tokia pareiga susilaikyti taikoma visoms susijusių valstybių narių valdžios institucijoms, įskaitant nacionalinius teismus. Todėl nuo direktyvos įsigaliojimo dienos valstybių narių teismai privalo kuo labiau susilaikyti nuo tokio nacionalinės teisės aiškinimo, kuris, pasibaigus direktyvos perkėlimo terminui, galėtų rimtai sutrukdyti įgyvendinti šia direktyva siekiamą tikslą (ypač žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, Rink. p. I-6057, 122 ir 123 punktus).
- 40 Kadangi pagrindinės bylos aplinkybių atsiradimo metu direktyva jau buvo įsigaliojusi, *Rechtbank van koophandel te Antwerpen* prašomas pagrindinių direktyvos nuostatų išaiškinimas turi būti laikomas naudingą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad jis galėtų priimti sprendimą savo nagrinėjamoje byloje laikydamasis minėtos susilaikymo pareigos.
- 41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad šis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktas prašymas byloje C-261/07 yra priimtinas.

Dėl esmės

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

42 *Total Belgium, Sanoma*, Portugalijos vyriausybė ir Europos Bendrijų Komisija laikosi nuomonės, kad direktyva draudžiamas toks susietų pasiūlymų draudimas, koks numatytas 1991 m. Įstatymo 54 straipsnyje.

43 Šiuo klausimu *Total Belgium, Sanoma* ir Komisija tvirtina, kad susieti pasiūlymai patenka į direktyvos „komercinės veiklos“ sąvoką. Kadangi šia direktyva siūlomas visiškas suderinimas nešąžiningos komercinės veiklos srityje, valstybių narių „bet kuriomis aplinkybėmis“ draudžiama komercinė veikla pagal direktyvos 5 straipsnio 5 dalį yra tik nurodytoji jos I priede. Kadangi susieti pasiūlymai nenurodyti šiame priede, jie nedraudžiami, bet gali būti draudžiami tik tuomet, kai, atsizvelgdamas į specifines bylos aplinkybes, teisėjas turi konstatuoti, kad įgyvendintos direktyvos 5 straipsnyje nustatytos sąlygos. Todėl, kaip teigia ir Portugalijos vyriausybė, toks susietų pasiūlymų draudimo principas, koks įtvirtintas 1991 m. Įstatymo 54 straipsnyje, prieštarauja direktyvai.

44 *VTB*, Belgijos ir Prancūzijos vyriausybės, kurios yra priešingos nuomonės, iš esmės tvirtina, kad susieti pasiūlymai nepatenka į direktyvos „komercinės veiklos“ sąvoką ir todėl nepatenka į jos taikymo sritį.

45 Šiuo klausimu Belgijos vyriausybė nurodo, kad susietų pasiūlymų klausimas buvo nagrinėjamas Pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl pardavimo skatinimo bendrojoje rinkoje (OL C 75, 2002, p. 11), kuriame šie pasiūlymai buvo teisine prasme aiškiai atskirti nuo direktyvoje nurodytos komercinės veiklos. Kadangi šis pasiūlymas buvo atmestas tik 2006 metais, Belgijos valdžios institucijos pagrįstai manė, kad susieti pasiūlymai nėra „komercinė veikla“. Todėl Belgijos įstatymų leidėjas,

perkeldamas direktyvą, nemanė, kad privalo pakeisti 1991 m. Įstatymo 54 straipsnį ar aiškinti jį atsižvelgdamas į direktyvos 5 straipsnyje nustatytus kriterijus.

- 46 Prancūzijos vyriausybė priduria, kad tai, jog direktyva įpareigoja valstybes narės uždrausti nesąžiningą komercinę veiklą vartotojų atžvilgiu, neužkertą kelio šioms valstybėms, siekiančioms labiau apsaugoti vartotojus, uždrausti kitą veiklą, pavyzdžiui, susietus pasiūlymus, neatsižvelgiant į jų nesąžiningą pobūdį direktyvos prasme.
- 47 Galiausiai, *VTB* nuomone, direktyvos 5 straipsnis bet kuriuo atveju neleidžia, kad valstybės narės nesąžiningai kvalifikuotą kitą, o ne jos I priede nurodytą komercinę veiklą.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 48 Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, visų pirma reikia nustatyti, ar susieti pasiūlymai, kuriems nustatytas ginčijamas draudimas, yra komercinė veikla pagal direktyvos 2 straipsnio d punktą ir ar todėl jiems taikomos jos nuostatos.
- 49 Šiuo klausimu reikia nurodyti, kad direktyvos 2 straipsnio d punkte, vartojant ypač plačią formuluotę, komercinė veikla apibrėžiama kaip „bet kuris prekybininko atliekamas veiksmas, neveikimas, elgesys arba pareiškimas, komercinis pranešimas, įskaitant reklamą ir prekybą, tiesiogiai susijęs su produkto pirkimo skatinimu, pardavimu arba tiekimu vartotojams“.

- 50 Kaip nurodė generalinė advokatė savo išvados 69 ir 70 punktuose, susieti pasiūlymai yra komerciniai veiksmai, kurie aiškiai patenka į ūkio subjekto komercinės strategijos sritį ir jais tiesiogiai siekiama skatinti ir vykdyti šio subjekto atliekamą pardavimą. Iš to matyti, kad jie yra komercinė veikla direktyvos 2 straipsnio d punkto prasme ir kad todėl jie patenka į šios direktyvos taikymo sritį.
- 51 Tai nustačius pirmiausia reikia priminti, kad pagal direktyvos 5 bei 6 konstatuojamąsias dalis ir jos 1 straipsnį ja siekiama nustatyti vienodas taisykles dėl įmonių nesąžiningos komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu, siekiant padėti tinkamai veikti vidaus rinkai ir pasiekti aukštą vartotojų apsaugos lygį.
- 52 Direktyva siekiama visiškai suderinti šias taisykles Bendrijos lygiu. Todėl, kaip aiškiai numatyta jos 4 straipsnyje ir priešingai nei teigia *VTB* bei Prancūzijos vyriausybė, valstybės narės negali imtis griežtesnių negu direktyvoje nustatytų priemonių, net siekdamos užtikrinti aukštesnį vartotojų apsaugos lygį.
- 53 Be to, reikia priminti, kad direktyvos 5 straipsnyje įtvirtinamas nesąžiningos komercinės praktikos draudimas ir nustatomi kriterijai, kuriais remiantis apibrėžiamas toks nesąžiningas pobūdis.
- 54 Pagal šios nuostatos 2 dalį komercinė veikla yra nesąžininga, jeigu ji prieštarauja profesinio atidumo reikalavimams ir iš esmės iškreipia arba gali iš esmės iškreipti vidutinio vartotojo ekonominį elgesį siūlomo produkto atžvilgiu.

- 55 Be to, direktyvos 5 straipsnio 4 dalyje apibrėžiamos dvi aiškios nesąžiningos komercinės veikos kategorijos, t. y. „klaidinanti veikla“ ir „agresyvi veikla“, kurios atitinka specialius atitinkamai direktyvos 6 ir 7 bei 8 ir 9 straipsniuose nustatytus kriterijus. Remiantis šiomis nuostatomis, tokia veikla draudžiama, kai, atsižvelgiant į jos požymius ir į faktines aplinkybes, skatina arba gali paskatinti vidutinį vartotoją priimti tokį sprendimą, kurio jis nebūtų priėmęs kitomis aplinkybėmis.
- 56 Direktyvos I priede taip pat nustatytas išsamus sąrašas, kurį sudaro 31 komercinės veiklos rūšis, pagal direktyvos 5 straipsnio 5 dalį laikoma nesąžininga „bet kuriomis aplinkybėmis“. Todėl, kaip aiškiai nurodyta direktyvos 17 konstatuojamojoje dalyje, tai yra vienintelė komercinė veikla, kurią galima laikyti nesąžininga nevertinant kiekvieno konkretaus atvejo, kaip numatyta šios direktyvos 5–9 straipsnių nuostatose.
- 57 Galiausiai svarbu priminti, kad susieti pasiūlymai nenurodyti tarp I straipsnyje išvardytų veiklos rūšių.
- 58 Tad, atsižvelgiant į ankstesniuose punktuose nurodytų direktyvos nuostatų turinį ir bendrą struktūrą, reikia išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus klausimus.
- 59 Šiuo požiūriu reikia konstatuoti, kad toks nacionalinės teisės aktas, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje ir kuriuo nustatoma susietų pasiūlymų neteisėtumo prezumpcija, neatitinka direktyvos reikalavimų.
- 60 Iš tikrųjų, pirma, 1991 m. Įstatymo 54 straipsnyje nustatytas susietų pasiūlymų draudimo principas, nors tokia veikla nenurodyta direktyvos I priede.

- 61 Kaip buvo priminta šio sprendimo 56 punkte, šiame priede išsamiai išvardytos tik visomis aplinkybėmis draudžiamos komercinės veiklos rūšys, kurios dėl to neturi būti vertinamos kiekvienu konkrečiu atveju.
- 62 Taigi direktyva draudžiama 1991 m. Įstatymo 54 straipsnyje nustatyta tvarka tiek, kiek šiuo straipsniu apskritai ir prevenciškai draudžiami susieti pasiūlymai, neatsižvelgiant į bet koki jų nesąžiningo pobūdžio patikrinimą pagal direktyvos 5–9 straipsniuose įtvirtintus kriterijus.
- 63 Be to, tokio pobūdžio taisyklė, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, pažeidžia direktyvos 4 straipsnį, kuriuo aiškiai draudžiama valstybėms narėms palikti galioti arba priimti griežtesnes priemones, net jei jomis siekiama užtikrinti aukštesnio lygio vartotojų apsaugą.
- 64 Galiausiai reikia pridurti, kad dėl tokio aiškinimo nekilo klausimo pagrindinėje byloje, nes 1991 m. Įstatymo 55–57 straipsniuose numatytos tam tikros šio susietų pasiūlymų draudimo išimtys.
- 65 Iš tikrųjų, net jeigu šios išimtys gali apriboti susietų pasiūlymų draudimo apimtį, dėl jų ribojamojo pobūdžio ir todėl, kad jos nustatytos iš anksto, vis tiek negalima pakeisti būtinos kiekvieno atvejo faktinių aplinkybių analizės, ar komercinė veikla yra „nesąžininga“, atsižvelgiant į direktyvos 5–9 straipsniuose išvardytus kriterijus, jei tai yra – kaip pagrindinėje byloje – direktyvos I priede nenurodyta komercinė praktika.
- 66 Be to, ši konstatavimą patvirtino net tam tikrų nagrinėjamų leidžiančių nukrypti nuostatų turinys. Todėl, pavyzdžiui, 1991 m. Įstatymo 55 straipsniu leidžiama teikti susietus pasiūlymus už bendrą kainą, tik jei jie susiję su prekėmis arba paslaugomis,

kurios arba sudaro visumą, arba yra identiškos. Kaip teisingai nurodo Komisija, atsakydama į Teisingumo Teismo raštu pateiktą klausimą, negalima atmesti galimybės, kad susietas skirtingų prekių arba paslaugų, kurios nesudaro visumos arba kurios nėra identiškos, pasiūlymas, ypač turint tikslią informaciją apie vartotoją, atitiktų direktyvoje nustatytus sąžiningumo reikalavimus.

⁶⁷ Šiomis sąlygomis reikia konstatuoti, kad direktyva draudžia tokį susietų pasiūlymų draudimą, koks numatytas 1991 m. Įstatyme. Tačiau nereikia nagrinėti galimo EB 49 straipsnio pažeidimo, kuriuo kaltinama byloje C-299/07 pateiktu prejudiciniu klausimu.

⁶⁸ Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti: direktyvą reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamas toks nacionalinės teisės aktas, koks nagrinėjamas pagrindinėse bylose, kuriuo, išskyrus tam tikras išimtis ir neatsižvelgiant į specifines bylos aplinkybes, draudžiamas bet koks susietas pardavėjo pasiūlymas vartotojui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁶⁹ Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“) reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamas toks nacionalinės teisės aktas, koks nagrinėjamas pagrindinėse bylose, kuriuo, išskyrus tam tikras išimtis ir neatsižvelgiant į specifines bylos aplinkybes, draudžiamas bet koks susietas pardavėjo pasiūlymas vartotojui.

Parašai.